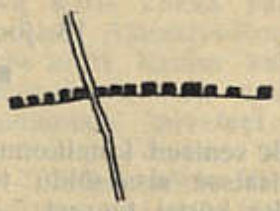
Mööda jõgede soisi oru veeri levivad siin-seal ka üksikud tõstandus-külad (26. joon.). Alevid ja alevikud moodustavad harilikult sumb-küla, harvemini tänavküla vormi.

Liikimisteed. Veeteede suhtes on Tartumaa võrdlemisi soodsamais tingimusis kui naaber-maakonnad. Maakonna keskelt läbilõikuv Emajõe veetee (117 km), mis Ahja jõge mööda haru annab lõuna poole (24 km), seob Peipsi ja Virtsjärve veeteid. Kogusummas oleks Tartumaal 260 km veeteed, mis 3.7 km 100 km² pindalale annab. Selle veetee kasutamine pole kaugeltki täies ulatuses läbi viidud, eriti Virtsjärvel. Pealegi vajab Emajõe veetee madalikkude ja kärestikkude kõrvaldamist. Samuti on tarviline peatusepaikade soetamine. Praegu peavad ühendust aktsiaseltsi „Kütteveo" laevad Oiu, Jõesuu, Mustvee, Liivanina, Vasknarva, Varnja, Lääniste (Kadaja sild), Võõbsu, Anohova ja Suislepaga, peatudes ka vahepealseis kohis. Viimasel ajal (1923. a.) on ühendus laienenud ka Pedja ja Paala jõele, kuni Laashooneni.

16. joon. Toovere ja Kode ridaküla T.-Maarja kihelk. Mõõt — 420 m : it sm : is.

Rohkem maakonna lääneosast läheb läbi raudtee, mis Tartus haruneb sadamasse ja Jõgevalt Puurmanni. Raudteede suhtes asub Tartumaa üldiselt halvemais tingimusis kui terve Eestimaa, kus iga 100 km²:i pindalale vastab 2.5 km raudteed, Tartumaal aga 2.0 km (Saksamaal 9.6 km). Ligi pool (40%) maakonna pindalast, ja nimelt idapoolne osa (Avinurme, Torma, Kodavere, Võnnu, osa Tartu-Maarjat) ning väike nurk Virtsjärve ja Emajõe vahel, on raudteest enam kui 20 km eemal, mis liikimist tunduvalt takistab, eriti veel seepärast, et külavahe-teed tavaliselt prügitamata ja sügiseti ning kevaditi halvad, paiguti vaevalt läbipääsetavad on. Tartumaa majandusliseks arenemiseks oleks teede korraldamine ja eriti raudteestiku tihendamine Tartu-Petseri ja Jõgeva-Mustvee raudteede ehitamisega kõige pealmine ja hädapäraline asi.

17. joon. Ridaküla Puhja kihelk.

Maanteist on Tartumaal ainult 13 km kiviteed ning 36.5 km prügitatud, muu osa on kruusatud. Maanteede keskuseks on Tartu linn, kuhu koonduvad suuremad teed (Tartu-Narva, haru Rakveresse, Tartu-Tallinna, Tartu-Viljandi Jõesuu kaudu, Tartu-Võru, haru Räpinasse, Tartu-Valga, haru Pikasilla kaudu Viljandisse).

Maanteede korraldus jätab mõndagi soovida. Maakonnavalitsus on seepärast täie hoolega teedevõrgu korraldamisele asunud. Kavatsetavas korralduses, mis ellu-